

Geliş Tarihi : 1 Nisan 2019
Kabul Tarihi: 11 Haziran 2019

Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi
Journal Of Modern Turkish History Studies
XIX/ Özel Sayı: İzmir'in İşgali (2019), ss. 217-241

AÇIKSÖZ GAZETESİ'NE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİNDE İZMİR

Nurten ÇETİN*

Öz

İzmir 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlılar tarafından işgal edildi. Mondros Mütarekesi'nin yedinci maddesine dayanılarak yapılan bu haksız işgal hareketi İstanbul ve Anadolu'daki Türk halkı tarafından tepkiyle karşılandı. Bu tepki İstanbul Hükümeti ve İstanbul'daki İtilaf Devletleri temsilcilerine çekilen protesto telgrafları, yapılan miting ve protestolar yoluyla ortaya konuldu. Kastamonu, İzmir'in işgaline yoğun tepkilerin gösterildiği şehirlerden biriydi. Bu durumun ortaya çıkmasında Açiksöz Gazetesi önemli bir yere sahiptir. Gazete, İzmir'in Yunan idaresine girdiği andan başlayarak işgalden kurtuluşuna kadar geçen süreç hakkında Kastamonu halkını bilgilendirdi. Kastamonu halkı, Açiksöz gazetesinin İzmirli'lere yardım çağrılarına duyarsız kalmadı. Yunan zulmü altındaki İzmir ve İzmirli'lere maddi ve manevi destek sağladı.

Anahtar Kelimeler: Açiksöz, İzmir, Kastamonu, İşgal, Protesto ve Mitingler.

ACCORDING TO THE ACIKSOZ NEWSPAPER IZMIR IN THE TERM OF THE NATIONAL STRUGGLE

Abstract

Izmir was occupied by the Greeks on May 15, 1919. Basing on the seventh article of the Mondros Armistice, this unjust occupation movement was reacted by the Turkish people in Istanbul and Anatolia. This reaction was put forward by meetings and protest telegrams of protest against the Istanbul Government and the representatives of the Entente States in Istanbul. Kastamonu was one of the cities that showed intense reactions to the occupation of Izmir. The people of Kastamonu, who had lived in the city center and in the central places, gave financial and moral support to the people of Izmir. From the moment that Izmir entered

* Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.
(nurtencetin@trakya.edu.tr), (<https://orcid.org/0000-0002-5428-2539>).

under the Greek administration, Açiksöz newspaper had an important place in informing the people of Kastamonu about the oppression, persecution and massacres of the people of İzmir. In this period it closely followed İzmir and the situation of the people of İzmir. It had an important place that the people of Kastamonu embrace the hands of the people of İzmir and help to extend their hands.

Keywords: *Aciksoz, Izmir, Kastamonu, Occupation, Protest and Meetings.*

Giriş

Millî Mücadele'nin başarıya ulaşmasında önemli katkı sağlayan unsurlardan birisi yerel basındır. Kastamonu'da yayımlanan Açiksöz gazetesi bunun en önemli örneklerindedir. Gazete, 15 Haziran 1919 tarihinde Kastamonu Lisesi Müdürü Mehmet Behçet Bey ile arkadaşları Hüsnü (Açiksöz), Ahmet Hamdi, Tahir Karaoğuz beyler ve lise öğrencilerinin katılımıyla yayımlanmaya başlamıştır¹. Gazetenin sahibi Hamdi Çelen, mesul müdürü Hüsnü Açiksöz'dür². Millî Mücadele'ye başından sonuna kadar destek vermiştir³.

Aynı dönemlerde Kastamonu'da yayım hayatını sürdüren gazetelerden birisi, Kastamonu gazetesidir. Gazete, 1872 yılı Mart ayından, 1938 yılının Mayıs ayına kadar yayın hayatını sürdürmüştür⁴. Gazeteden ziyade edebi bir dergi niteliğinde olan Nazikter gazetesi, 17 Mayıs 1910 tarihinde ilk sayısını yayımlamış, 7 Mart 1928 yılına kadar belli aralıklarla çıkmıştır⁵. 14 Aralık 1911 tarihinde yayınlanmaya başlayan Zafer gazetesi, Kastamonu'nun Millî Mücadele'ye katılmasının ertesi günü olan 17 Eylül 1919'da artık çıkmayacağını duyurarak yayın hayatını noktalamıştır⁶. Türkiye (Ağustos 1921) ve Türkeli gazeteleri (14 Mayıs-11 Haziran 1921) Millî Mücadele döneminde Kastamonu'da yayımlanan diğer gazetelerdir⁷.

Millî Mücadele Dönemi'nde Açiksöz gazetesinde çıkan yazılarla ilgili bazı çalışmalar mevcuttur. Bunlardan birisi Cemal Kurnaz ve Şefika Kurnaz tarafından hazırlanan Ahmet Talât Onay'ın kaleme aldığı Millî Mücadele Yazılarıdır. Kitapta Onay'ın Açiksöz gazetesinde çıkan "İzmir Nasıl İşgal Edildi?" başlıklı dokuz bölümlük yazısı yer almaktadır.

1 Murat Yetim, *I. İnönü Zaferi'nden İzmir'in Kurtuluşuna Kadar Açiksöz Gazetesinde Harici Haberler*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan 2015, s. 6.

2 Ercan Çelebi, "Millî Mücadele'de Kastamonu", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları*, Yıl 10, Sayı 19 (Bahar 2014), s. 106.

3 Faruk Söylemez, "Millî Mücadele'de Kastamonu Basını", *Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı 12, Ankara 1993, s. 415.

4 Aziz Demircioğlu, *100 Yıllık Kastamonu Basını 1872-1972*, s.18-26.

5 *A.g.e*, s. 44-48.

6 *A.g.e*, 52-60.

7 *A.g.e*, s. 81-83.

Açıksöz gazetesi üzerine yapılmış diğer bir çalışma İsmail Habib Sevük'ün "Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlılar ve Anadolu Rumları Üzerine Makaleler (Açıksöz Gazetesi)" adlı kitabıdır. Kitap Yunanistan'ın Anadolu'daki hedefleriyle ilgili Açıksöz'de 1921 yılında çıkan yirmi yedi makalenin tercümesini içermektedir. Makalelerde İzmir ile ilgili doğrudan herhangi bir bilgi yoktur.

Bu çalışmada; Milli Mücadele döneminde Açıksöz gazetesinde İzmir ile ilgili yayımlanan tüm haberler incelenmiş, bu haberler ışığında işgalin Kastamonu'daki yansımaları ve sonuçları ortaya konulmuştur. İzmir'de yaşanan gelişmeler karşısında Kastamonu halkının tutum ve davranışları son derece önemlidir. Çalışma, Milli Mücadele'nin yerel basına nasıl yansıdığını göstermesi ve topyekûn bir mücadele olduğunu örneklemesi açısından önem arz etmektedir.

1. Açıksöz Gazetesi'ne Göre İzmir'de Yunan Mezalimi

15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgaliyle birlikte şehirde Müslümanlara yönelik baskı ve zulümler başladı. Açıksöz gazetesi gelişmeleri yakından takip ediyordu. Yunan askerleri çarşılar, sokaklar, hanelerde, dükkânlarda kimseyi bırakmamıştı. Başında şapka olmayan her fert tecavüze uğruyordu. Yakaladıkları kim olursa olsun baştan aşağı arama yapıyorlar, saat, cüzdan, hatta parmaklardaki yüzükler, kadınların bilezikleri alınıyordu. Diğer taraftan da erkeklerin başlarındaki şapkaları, kadınların ise çarşafı yırtılıyordu. Yunan subayları bu türlü hareketlere katılmamakla birlikte göz yumuyorlardı. Yağmaya uğramayan dükkânlar sadece Hıristiyanlara ait dükkânlardı. Bu durum önceden kapılara çizilen haçlar ve mühür-ü Süleymanlardan anlaşılıyordu. Müslüman mallarını talan işlemlerine Yunan askerleri, yerli Rumlar, Ermeni ve Museviler de katılmışlardı⁸. İzmir'de Türklere yapılan muamelelere Avrupalı devletlerin kayıtsız kalmaları gazetede eleştiri konusu oluyordu. Avrupa, Türk milletinin feryadına kulaklarını adeta tıkamıştı. Göçe maruz bırakılan İzmirliilerin açlık ve sefaletle savaşmalarına yardım etmek ve onların ayakta kalmasını sağlamak gerekiyordu. Avrupa'nın Yunanistan'a olan desteğinin kalkacağı gün İzmir'de tekrar Türk bayrağı dalgalanacak ve ezan sesleri yükselebilecekti⁹.

Açıksöz, "İzmir'de Yunan Fecayii ve Kastamonulu Bir Gencin Fedakârlığı" başlığı altında Aydın'da Yunanlıların yaptıkları mezalime şahit olan Kastamonulu bir gencin anlattıklarını sütunlarına taşıdı. Kemal adındaki bu genç burada çok zor zamanlar geçirmişti. Yaşadıkları ve gördükleri çerçevesinde Türklerin neden

8 Ahmet Talat Onay, "İzmir Nasıl İşgal Edildi? 6", Açıksöz, 14 Haziran 1336/14 Haziran 1920, nr. 54, s. 3.

9 "İzmir Muhtacini", Açıksöz, 15 Ağustos 1335/15 Ağustos 1919, nr. 8, s. 1-2. İzmir'de Türklere yapılan tüyler ürpertici katliam İngiliz Parlamentosunda bu bazı milletvekilleri tarafından gündeme getirildiğinde, Dışişleri Bakanı "Ne kadar az söylenirse o kadar iyi olur" diyerek konuyu geçiştirmekle yetinmişti. Salâhi Sonyel, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1973, s. 53-54.

silaha sarıldıkları konusunda bazı açıklamalar yapıyordu. Buna göre, Yunanlılar İzmir ve çevresini işgal ettikten sonra, işgal sahalarını genişletmişlerdi. Aydın ve Nazilli'ye kadar uzanan Türk topraklarını çiğnemişler, ele geçirdikleri köy ve kasabalardaki Türklere çeşitli işkenceler yapmışlardı. Bu uygulamalar karşısında o bölgede yaşayan Türkler işgale karşı koymak ve son vermek amacıyla silaha sarılmışlardı. Yunanlılar İzmir'i işgallerinin ilk haftasında Aydın'ı da işgal etmek için bölgeye trenler dolusu asker sevk etmişlerdi. İzmir, Aydın ve çevre bölgelerdeki Türkler hep kötü muamele, baskı ve zulme maruz kalmışlardı. Bu nedenle onlarda işgalci Yunan güçlerine karşı intikam duygusuyla Türklüğün ölmeyeceği düşüncesi hâkimdi¹⁰.

İzmir'in durumuyla ilgili diplomatik süreç gazete tarafından takip ediliyor ve yaşanan gelişmeler yayımlanıyordu. "İzmir'in Tahliyesini Bekliyoruz" başlıklı yazıda İzmir'in tahliyesi için Barış Konferansı tarafından emir verildiği, tahliyeyi tebliğ için İtilaf devletleri tarafından Kuva-yı Milliye liderlerine bir heyet gönderildiği ifade edilmişti. Bu haber henüz doğrulanmamıştı. Ancak konferans kararlarının Türkler lehine sonuçlanacağına, Türklerin hakkının geri verileceğine olan inanç tamdı. Yunanistan hiçbir zaman İzmir'e sahip olamayacaktı. Konferans, İzmir konusunda Türklerin geleceği ile ilgili karar verirken daha önceden işledikleri hataya düşmeyecek ve adil olacaktı. Açlıktan ve soğuktan inleyen insanların ölümlerine kalpleri razı olmayacaktı¹¹.

Yunanlıların Müslümanlara yönelik baskı ve zulümleri devam ediyordu. 16 Mart Salı günü Kızıldağ'ın arkasındaki Demirci Köyünde yerli Rumlar ile Yunan askerleri tarafından köyde beş erkek ve bir kadın iple boğulmuş, boğazları ustura ile kesilmişti.¹²

Diğer taraftan 10 Ağustos 1920'de Sevr Antlaşması'nın İstanbul Hükümeti tarafından imzalanmasının ardından İzmir'de Yunan idaresi resmen kuruldu¹³. Dâhiliye Nezareti tarafından İzmir Valiliği'ne çekilen bir telgraf ile barış antlaşmasının imzalanması dolayısıyla buradaki memurların İstanbul'a geri dönmeleri bildirildi¹⁴.

Açıksöz'de, "İzmir İçin Bir Çare-i Hal" başlığı ile çıkan yazıda Tan gazetesinin 1 Kasım 1920 tarihli başmakalesinden alınan habere yer veriliyordu. Haberde İzmir'in kurtarılması için acil tedbirler alınması ifade ediliyordu¹⁵.

10 "İzmir'de Yunan Fecayii ve Kastamonulu bir Gencin Fedakarlığı", *Açıksöz*, 21 Kanun-ı Evvel 1335, nr. 26, s. 1.

11 "İzmir'in Tahliyesini Bekliyoruz", *Açıksöz*, 8 Şubat 1336/8 Şubat 1920, nr. 33, s. 1.

12 "İzmir'de Hıyanet ve Cinayet", *Açıksöz*, 4 Nisan 1920/4 Nisan 1920, Sayı 41, sayfa 2, Aktaran Sefer Bulgu, *Açıksöz Gazetesinin 1920-1921 Yıllarına Ait Sayılarının Konu Başlıklarının Fihristi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2011, s. 18.

13 "Zavallı İzmir", *Açıksöz*, 19 Ağustos 1336/19 Ağustos 1920, nr. 72, s. 1.

14 "İzmir'in Teslimi", *Açıksöz*, 19 Ağustos 1336/19 Ağustos 1920, nr. 72, s. 2.

15 "İzmir İçin Bir Çare-i Hal", *Açıksöz*, 20 Kanun-ı Evvel 1336/20 Aralık 1920, s. 1, Bulgu, *a.g.t.*, s. 94.

Müslümanlara yapılan baskılar gün geçtikçe artıyordu. Müslümanlardan vergi adı altında zorla para toplanıyor, vermeyenlerin mallarına el konuluyordu¹⁶. Yunanlılar işgal ettikleri muhitlerde Türk ve Müslümanların imhasını amaçlayan “haince” ve “canice” yürüttükleri siyaseti özellikle İzmir ve çevresinde artırmışlardı. Bu süreçte yaralama öldürme gibi uygulamalar ile Müslümanların yok edilmesine çalışıyorlardı. Her gün İzmir'in çeşitli mahallerinden beşer, onar, yirmişer kişilik kafiler İzmir'e gönderilmekte ve oradan adalara ve Yunanistan'a sürülmekteydiler¹⁷. Uşak'tan elli, Salihli'den yirmi kişi Yunanistan'a sürülmüştü¹⁸. Yapılanlar karşısında İzmir halkı, İzmir'deki Amerika, Fransa ve İtalya temsilcilerine başvurarak bu faciaya son verilmesi için Yunan Hükümeti nezdinde teşebbüste bulunulmasını istediler¹⁹.

İzmir ve aynı dönemde Trakya'da yaşananları ortaya çıkarmak için Muhtelit Tahkik Komisyonu kurulması gündeme geldi²⁰. Açıksöz'de “Güzel İzmir Ne Halde” başlığı altında aynı gün çıkan bir başka haberde, Yunanlıların Eskişehir'de yenilmesinden sonra İzmir'e asker sevkiyatı yapmadıkları, Sevr Antlaşması'nın düzenlenmesini bekledikleri, bu nedenle de İzmir'de taşkınlıklara son verdikleri haberi yer almıştı²¹.

Yunanlılar tarafından Trakya, İzmir ve Bursa havalisinde yapılan zulümler hakkında BMM'ye Karesi, Bolu ve Bursa azası tarafından verilen birkaç takrir Hariciye Vekaleti tarafından Londra'daki Türk heyetine gönderildi²².

Heyet Başkanı Bekir Sami Bey basına verdiği bir demeçte “Yunanlıları bizzat İzmir'den atacağız. Devletler şark meselesinin pek kısa bir zamanda hallini arzu ediyorlarsa da Yunanistan'a hafi ve aleni müzaheretten vaz geçmelidirler”²³ diyordu.

Açıksöz Ankara'dan aldığı bir haberi sütunlarına taşımıştı. Buna göre, Yunanlılar bir elinde Yunan bayrağı diğer elinde kılıç ile İzmir'de Çorakkapı Camii'ne girerek caminin iç duvarına askeri birlikleri ve kılıcı resmetmişler, kılıcın üzerine hakaret dolu bazı yazılar yazmışlardı. Hatuniyye Camii'nin duvarına ise posta kutusu asma bahanesiyle birçok resimler yapmışlardı. Bu türlü davranışlar Müslümanlar üzerinde derin üzüntü ve heyecana neden oluyordu²⁴.

Londra Konferansı sonrasında Yunanlılar İzmir'deki haksızlık ve zulümlerini artırdılar. Tüccar ve ayandan bazı kişileri tutukladılar. Mahkûmlar

16 “İzmir'de Yunan Kepazelikleri”, *Açıksöz*, 8 Mayıs 1337/8 Mayıs 1921, nr. 179, s. 2.

17 “İzmir Mühlakatında Kıtâl Umumi Bir Şekil Alıyor”, *Açıksöz*, 8 Mayıs 1337/8 Mayıs 1921, nr. 179, s. 2.

18 “İzmir ve Mühlakatında Müslüman Emval ve Emlakına Vaz u Yed”, *Açıksöz*, 8 Mayıs 1337/8 Mayıs 1921, nr. 179, s. 2.

19 “İzmir'deki Mümessillerin Teşebbüsü”, *Açıksöz*, 8 Mayıs 1337/8 Mayıs 1921, nr. 179, s. 2.

20 “Muhtelit Tahkik Komisyonu”, 3 Mart 1337/3 Mart 1921, s. 2, Aktaran Bulgu, a.g.t, s. 115.

21 “Güzel İzmir Ne Halde”, *Açıksöz*, 3 Mart 1337/3 Mart 1921, s. 3, Aktaran, Bulgu, a.g.t, s. 116.

22 “İzmir ve Burusa'da Yunan Mezalimi”, *Açıksöz*, 13 Mart 1337/13 Mart 1921, nr. 131, s. 2.

23 “Yunanistan'ı İzmir'den Atacağız”, *Açıksöz*, 13 Mart 1337/13 Mart 1921, nr. 131, s. 2.

24 “İzmir'de Yunanlıların Hainane Tecavüzatı”, *Açıksöz*, 17 Mart 1337/17 Mart 1921, nr. 135, s. 2.

işkencelere maruz bırakılıyordu. Nakliye araçlarına el konuluyor karşı koymaya çalışanlar ağır şekilde cezalandırılıyorlardı²⁵.

Yunan Başbakanı Gunaris ve Generali Dosmanis'in 30 Nisan'da İzmir'e gelmeleri²⁶ Türkler arasında umutsuzluğa neden olmuştu. Şehirde halkın can güvenliği kalmamıştı. Müslümanlar sabahları geç vakitte dükkânlarını açıyor ve akşamları ise erken saatte kapatarak evlerine çekiliyorlardı. Bu durumdan bilgi sahibi olan itilaf devletlerinin ise buna göz yumdukları görülüyordu²⁷.

Açıksöz, İzmir'de Yunanlılar tarafından Müslümanlara yapılan mezalim ile ilgili olarak "*Hilkatten Beri Hiçbir Kavmin Başına Gelmeyen Mezalim Müslüman Kardeşlerimizin Başına Geldi*" başlığı ile yayımladığı yazıda, Yunanlıların mezalimleriyle ilgili bir görgü tanığının anlattıklarına yer verdi. Buna göre, Yunanlılar tarafından katledilen Müslümanların toplam sayısı 100 binin üzerindeydi. İzmir'de her gece Müslümanlar birer ikişer katledilmeye devam ediyordu. Yunanlılar, Müslümanlara engizisyon mahkemelerinde bile görülmemiş mezalimi yapmışlardı. Bölgede incelemelerde bulunan heyetler, yangın mahallerindeki külleri incelemiş ve sonuçta bu küllerin insan külü olduğu ortaya çıkmıştı. Yakılan Müslüman köylerinin harabeleri Yunan vahşetini ortaya koymaktaydı²⁸. Kırkburun Kasabası'nda Müslümanlara ait bütün dükkânlar yağmalanmış, camları kırılmıştı. Müslümanlara yapılan hakaretler tahammül edilmez bir hale gelmişti Rumlar nihai zafere ulaştıklarında tüm Müslümanları İzmir'den kovacaklarını söylemekteydiler²⁹. Yunanlılar Nif Kazasının Armutlu Nahiyesi'nde teravih namazı esnasında camiye giderek beş kişiyi şehit, diğerlerini darp etmişlerdi³⁰. Yunanlıların cephede aldıkları yenilgiler İzmir'de Müslümanlara yapılan baskıyı artırmıştı. Yunan devriyeleri İzmir'e girişi yasaklanan İstanbul gazetelerini araştırmak bahanesiyle geceleri birçok Müslüman'ın evini basmakta ve sahiplerine hakaret ve işkence yapmaktaydı. Eylül ayından itibaren de İzmir ve çevresindeki halktan vergi toplamaya başlamışlardı³¹.

1921 yılının sonlarına yaklaşıldığında Türkler arasında İzmir'in geri alınacağı ve düşmanın yurttan atılacağı konusundaki inanç artmıştı. Açıksöz "İzmir'e" başlığı altında yayımladığı haberde İzmir'in geri alınacağını şu sözlerle ifade ediliyordu: "*Sana kavuşacağımız günler yaklaşıyor... Şimdi güleceksin sevgili şehir sana bunu Sakarya boyunda senin için dökülen aziz kanlar asalet, namına söylüyorum sevgili bak bu muazzam halas güneşinin fecri şimdiden başladı...İzmir*

25 "Yunanlılar İzmir'de", *Açıksöz*, 24 Mart 1337/24 Mart 1921, nr. 141, s. 1.

26 "Yunan Nazırları İzmir'de", *Açıksöz*, 6 Mayıs 1337/16 Mayıs 1921, nr. 178, s. 1.

27 İzmir'deki Türk Enini", *Açıksöz*, 22 Nisan 1337/22 Nisan 1921, nr. 166, s. 1.

28 "Hilkattan Beri Hiçbir Kavmin Başına Gelmeyen Mezalim Müslüman Kardeşlerimizin Başına Geldi", *Açıksöz*, 15 Haziran 1337/15 Haziran 1921, nr. 209, s. 1.

29 "İzmir'de Her Gece Birer İkişer Müslüman Katl Olunuyor", *Açıksöz*, 15 Haziran 1337/15 Haziran 1921, nr. 209, s. 1.

30 "Namazda İkende Şehit Ediyorlar", *Açıksöz*, 15 Haziran 1337/15 Haziran 1921, nr. 209, s. 1.

31 "İzmir'de Yunan Mezalimi", *Açıksöz*, 10 Teşrin-i Evvel 1337/10 Ekim 1921, nr. 305, s. 1.

sevgili İzmir sen ne kadar bedbaht bir beldesin. Dün kapımızda hizmetkârların en adi tasallutuna uğradık...³².

Yunanlılar tarafından boğulup denize atılan Müslümanların cesetleri balıkçıların ağlarına takılıyordu. Ankara'dan bildirildiğine göre, Giritli Müslüman balıkçıların ağlarına ayaklarına birer demir parçası bağlanmış dokuz ceset çıkarılmıştı. Bunların Yunanlılar tarafından işgal alanlarından toplanıp esir adıyla İzmir'e sevk edilerek şehit edilmiş yakın köylerdeki kişilere ait olduğu anlaşılmıştı³³.

Gazete Yunanlılarla işbirliği yapan bazı Müslümanlar hakkında Ankara'dan edindiği bilgileri de okuyucularına aktarıyordu. Bazı Çerkezler, "Şarkı Karib Çerkezleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" adıyla Yunan idaresi altında yaşamak istediklerine dair bir beyanname yayınlamışlardı³⁴. Bu durumu bütün Çerkezler mal etmek doğru değildi. İstanbul'da devletin çeşitli birimlerinde görevli bulunan önde gelen bazı Çerkezler, İzmir'de bu beyannameyi neşreden ve kendilerine Çerkezlerin savunucusu süsü veren Çerkezlere cevap vermekte gecikmedi. Buna göre Yunanlılar tarafından bazı Çerkezlerin İzmir'e sevk edilmelerinin amacı onları kendi saflarına çekmekti. Oysaki Çerkezler Türklerden hoşgörülü tutum ve davranışlar görmüşlerdi. Öz kardeşler arasındaki anlaşmazlıklar bir yanlış anlaşılmanın ötesinde olamazdı. Düşmanların tahrikine kapılarak bazı taleplerde bulunmak düşmanların oyununa gelmek kötü bir saldırıydı. Türk ve Çerkezler aynı camiada tek vücutlardı ve Yunan emellerine alet olan birinin hıyaneti ancak onun şahsına münhasır olabilirdi³⁵.

Yunanlılar kurdukları çeşitli cemiyetler ve çeteler aracılığıyla örgütlenmelerini sürdürüyorlardı³⁶. Bu çeteler Müslüman köylerini basarak halkı katletmeye devam ediyordu³⁷. İki hafta önce altı Müslüman katledilmiş ve Karşıyaka'ya bağlı Sancaklı Köyü tamamen yakılıp yıkılmıştı³⁸. 30 kişilik silahlı Rum çetesi Sancaklı'da bir evde altı erkek ve bir kadın olmak üzere yedi Müslümanı şehit etmişlerdi³⁹. İzmir çevresindeki Müslüman köylerin halkı çareyi İzmir'e sığınmakta görüyorlardı⁴⁰. Balıkesir ve Sındırgı bölgelerinde halka yaptıkları zulüm ve işkenceler iyice artmıştı. Kuva-yı Milliye mensubu oldukları gerekçesiyle birçok

32 "İzmir'e", *Açıksöz*, 15 Teşrin-i Evvel 1337/15Ekim 1921, nr. 309, s. 2.

33 "İzmir Denizi Müslüman Cesetleriyle Dolu", *Açıksöz*, 19 Teşrin-i Sani 1337/19 Kasım 1921, nr. 338, s. 1.

34 "İzmir'de Çerkezlik Cemiyeti", *Açıksöz*, 29 Teşrin-i Sani 1337/29 Kasım 1921, nr. 347, s. 2.

35 "İzmir'deki Mahutlara Bir Cevap", *Açıksöz*, 3 Kanun-ı Evvel 1337/3 Aralık 1921, nr. 350, s. 1.

36 "İzmir'de" "Yunan İhtilal Çeteleri Katliama Devam Ediyor", *Açıksöz*, 28 Kanun-ı Sani 1338/28 Ocak 1922, nr. 397, s. 1.

37 "Yunan Fecaati", *Açıksöz*, 11 Kanun-ı Sani 1338/11 Ocak 1922, nr. 383, s. 1.

38 "İzmir'de" "Yunan İhtilal Çeteleri Katliama Devam Ediyor", *Açıksöz*, 28 Kanun-ı Sani 1338/28 Ocak 1922, nr. 397, s. 1.

39 "İzmir İçinde Bir Çete", *Açıksöz*, 2 Şubat 1338/2 Şubat 1922, nr. 302, s. 1.

40 "İzmir'de" "Yunan İhtilal Çeteleri Katliama Devam Ediyor", *Açıksöz*, 28 Kanun-ı Sani 1338/28 Ocak 1922, nr. 397, s. 1.

aile Manisa hapisanesine sevk edilmişti. Bunların da gasp edilen eşyaları İzmir'e gönderilmişti. Kadın ve çocuklar da ayrı işkencelere tabi tutuluyorlardı⁴¹.

2. Açıksöz Gazetesi'ne Göre İşgal Döneminde İzmir'in Durumu

İşgal sonrası İzmir'de sık sık meydana gelen patlamalar şehirde büyük hasarlara yol açmıştı. 3 Haziran'da Mersinli civarındaki Yunanlılara ait mühimmat depoları saat dört sularında infilak etmiş ve etrafındakilere sıçrayarak toplu imhaya neden olmuştu. İlk patlama bütün İzmir'i sarsmış, gökyüzü dumanlarla kaplanmıştı. Patlamanın etkisiyle etraftaki yapıların camları kırılmış duvarları sallanmıştı. Temelleri sarsılan bazı evler yıkılmıştı. İkinci patlama daha şiddetli olmuştu. Halkalı Pınar'dan deponun bulunduğu yere kadar olan askeri alanda 150 metre genişliğinde, altı metre derinliğinde çukurlar açılmıştı. Her taraf demir ve gülle parçalarıyla dolmuştu. Birinci depo dinamit ikinci depo top mermisi ile doluydu. Halk korku ve endişe içerisinde sokaklara dökülmüştü. Asker ve halktan hayatını kaybedenler vardı. İzmir'deki Yunan komiserliği konuyla ilgili olarak gazetelerde bir beyanname yayınlamak patlamanın bir kaza sonucu olduğunu açıkladı. Bazı Müslümanlar da olaydan sorumlu tutularak Yunan askeri memurları tarafından tutuklandı. Yunanistan'ın taarruz için hazırladığı mühimmat ve malzeme toptan yok olmuştu. Bunun savaş karşıtı Yunanlılar tarafından yapıldığı da düşünülmekteydi⁴².

Şehirde bir taraftan patlamalar yaşanıyor, diğer taraftan da asayiş sağlanamıyordu. Karışıklıklar halk ile askeri karşı karşıya getiriyordu. Yunan askerleri arasında da karışıklıklar vardı. Bir Yunan alayının karıştığı olaya diğer askerlerin ve halkın da katılması sonucunda aralarında çatışmalar çıkmıştı. Asker ve halktan çok sayıdaki kişinin Yunan Divan-ı Harbi tarafından tutuklandığı bildirilmekteydi⁴³.

Açıksöz, İzmir'deki Yunan idaresi hakkında Times gazetesinde çıkan bir yazıyı sütunlarına taşınmıştı. Buna göre, İzmir Yunan idaresi altında çok kötü bir hale gelmişti. Yunan idaresi ile mukayese edildiğinde Türk idaresi daha iyiydi. Bölgede asayiş kalmamıştı. Müslümanlar tek başlarına dolaşamıyordu. Belediye işleri tamamen durmuştu. İzmir sokakları pis bir durumdaydı. Şehrin aydınlatması çok kötüydü. İzmir ve Çeşme arasındaki 60 mil uzunluğundaki yol harap olmuştu. Üç sene önce son derece düzenli olan Manisa yolundan bugün sadece geçiş yapılabilirdi. Ticaret tamamen durmuş, bir zamanlar burada önemli yere sahip olan İngiliz tüccarları iflas etmişti. Yunan idaresi altında İzmir'in geleceği hiç parlak görünmüyordu⁴⁴.

41 "Zavallı Kardeşlerimiz", *Açıksöz*, 2 Şubat 1338/2 Şubat 1922, nr. 302, s. 1.

42 "İşgalde Yunanlıların Taarruz İçin Hazırladıkları Mühimmat Kamilen Mahvoldu", *Açıksöz*, 15 Haziran 1337/15 Haziran 1921, nr. 209, s. 1. Patlamanın detayı için bkz. "İzmir İnfilakı", *Açıksöz*, 26 Temmuz 1337/26 Temmuz 1921, nr. 243, s. 2.

43 "İzmir'de İğtişaat", *Açıksöz*, 15 Temmuz 1337/15 Temmuz 1921, nr. 235, s. 1.

44 "İzmir'deki Yunan İdaresi", *Açıksöz*, 3 Kanun-ı Sani 1338/3 Ocak 1922, nr. 376, s. 2.

Şehir bir taraftan da yağmalanıyordu. Yunanlılar İzmir Sanayi Mektebi'ndeki matbaayı ve makine ile araç ve gereçlerini Atina'ya götürmüşlerdi⁴⁵. Yunanlılar İzmir'deki İslam Vakıfları gelirlerine el koymuşlardı. Bu nedenle İzmir Evkaf Dairesi kapanmıştı. Bergama Evkaf Dairesi ile mütevellilerine ait gelirden 60 bin lirayla Menemen su yollarına ayrılmış 30 bin lirayı gasp etmişlerdi⁴⁶.

İzmir sokakları firar eden Yunan askerleriyle dolmuştu. Şehrin güvenliği tamamen kaybolmuştu. Yunan asker kaçakları üzerlerindeki üniformayı çıkarmadan dükkânlarda hizmetçilik ve meyhanelerde garsonluk yapmaya başlamışlardı⁴⁷. Yunanlılar İzmir'deki bütün Türk okullarını karakol, hastane yapmak bahanesiyle kapatmışlardı. Çeşme Kasabasındaki Türk mektebi postane yapılmıştı⁴⁸. Muallimlerine aylardan beri maaş verilmiyordu. Bu nedenle de birçok okul kapanıyordu. Muallimliklere kendi adamlarını getirmekteydiler⁴⁹.

Tüm bu baskılar ve karmaşa sonucunda şehirde can ve mal güvenliği kalmamış, sosyal ve ekonomik hayat tamamen felç olmuştu. Türk halkının kültürel zenginlikleri yok edilmeye çalışılarak eğitim hakları ellerinden alınmıştı.

3. Açıksöz Gazetesine Göre Kastamonu'da İzmir Muhtaçlarına Yapılan Yardımlar

Açıksöz İzmir'de yardıma muhtaçlarla ilgili haberlere geniş yer veriyordu. Gazeteye göre, Yunanlılar İzmir'de vahşet yapmış, pek çok aile sefil ve perişan hale düşmüştü. Kadınlar ve kimsesiz çocukların yardımına koşmak her Müslüman'ın görevidi. Kastamonu halkı bu çağrılara sessiz kalmadı. İzmirli'lere yardım amacıyla çeşitli etkinlikler yapıldı. Geliri İzmir muhtaçlarına verilmek üzere Pazartesi günü gündüz kadınlara geceleri de erkeklere özel sinema gösterileri tertiplendi. Bilet satışlarından 300 liraya yakın bir meblağ elde edildi. Açıksöz gazetesi adeta İzmirli'lilerin sözcüsüydü. İzmirli muhacirlere yaptığı yardımlar için onlar adına Kastamonu halkına teşekkür ediyor ve bunu bir görev kabul ediyordu⁵⁰.

15 Mayıs 1919 tarihinde işgal edilen İzmir'in semalarında bir zamanlar Türk bayrağı dalgalanıyordu. Camilerinde Kur'an okunuyor, minarelerinden ezan sesleri yükseliyordu. Rahat ve konforlu yaşama alışkın İzmirli'liler şimdi kadınıyla çocuğuyla dağlarda yaşamaya mecbur ediliyorlardı. Zamanında binlerce kimsesize kucak açan İzmir şimdi dindaşları tarafından kendilerine

45 "Çapulcular Taşınıyorlar mı?", *Açıksöz*, 8 Kanun-ı Sani 1338/8 Ocak 1922, nr. 380, s. 1.

46 "İzmir Evkafı İslamiyesi", *Açıksöz*, 1 Şubat 1338/1 Şubat 1922, nr. 301, s. 1.

47 "İzmir'de Yunan Mezalimi", *Açıksöz*, 10 Teşrin-i Evvel 1337/10 Ekim 1921, nr. 305, s. 1.

48 "İzmir ve Mülhakatındaki Mektepler", *Açıksöz*, 15 Teşrin-i Evvel 1337/15 Ekim 1921, nr. 309, s. 2.

49 "İzmir'de Yunan Mezalimi", *Açıksöz*, 10 Teşrin-i Evvel 1337/10 Ekim 1921, nr. 305, s. 1.

50 "İzmir Muhtacını İçin", *Açıksöz*, 20 Temmuz 1335/20 Temmuz 1919, nr. 6, s. 2.

uzatılacak yardım elini beklemekteydi⁵¹. Açıksöz, İzmirliilerin içinde buldukları durumun vahametime dikkat çekerek Kastamonu halkına acil yardım çağrısında bulunuyordu.

“İzmir Muhtacinini Unutmayınız” başlıklı yazıda; “Unutmayınız, unutmuyunuz, ey muhterem halk! Kastamonu ahalisi İzmir muhtacinini unutmuyunuz. Yunanlıların zulüm ve gadriyle yurtsuz yuvasız kalan biçare kardeşlerinizi unutmuyunuz. Ortalık kış, soğuk, her şey pahalı. Birçok vatan kardeşleriniz var ki elbisesiz, yiyeceksiz kalmış, aç, uryan soğuktan tiril tiril titiyor, donuyor açlıktan ölüyor. Bunları unutmuyunuz. Düşmanın zulmüne gadrine uğramış olan bu biçareleri unutmuyunuz. Zengin, fakir, hepimiz elinizden geldiği kadar yardım ediniz. İzmir muhtacinini unutmuyunuz. Birer gurusu bile yardımda bulunursanız yüzbinlerce milyonlarca gurusu eder. Elinizde kendi avcunuzda kendi gönlünüzden ne koparsa ayırıp toplayınız. Emniyet ettiğiniz itimat ettiğiniz zevata veriniz. Elbise, para, yiyecek ne verebilirseniz veriniz. Yalnız İzmir muhtacinini unutmuyunuz. Müslümanlar! Mağdur, mazlum din kardeşlerinizi bu dar zamanda unutmuyunuz. Binlerce din kardeşiniz can çekişiyor. İmdada koşunuz. Binlerce Türk aç bi-ilaç kalmış elini size açmış, sizden yardım bekliyor...Hamiyetli muhterem Kastamonu ahalisi İzmir muhtacinini unutmuyunuz”⁵² deniliyordu.

Çağrılar üzerine Mekteb-i Sultani memurları ve müstahdemleri Aralık ayı maaşlarının bir kısmını İzmir muhtaçlarına bağışladılar. Kastamonu’daki diğer okulların da topladıkları parayı ilk fırsatta Muallimler Cemiyeti aracılığıyla Vilayete gönderecekleri haberi alınmıştı. Öğretmenlerin böyle zor bir zamanda yaptıkları bu fedakârlıklar takdire şayandı. Gazete millet adına muallimlere teşekkür ediyor, bunun diğer devlet dairelerine de örnek olacağını belirtiyordu. Ardından zenginlerin soğuk kış günlerinde aç ve sefil bir halde sokaklarda ve dağ başlarında titreyen İzmir muhacirlerine yardım etmelerini insanlık adına istiyordu⁵³.

28 Aralık 1919 tarihine gelindiğinde, İzmir’in işgalinin üzerinden sekiz ay gibi bir süre geçmişti. Yerlerinden, yurtlarından bağ ve bahçelerinden çıkarılan İzmirliiler sefil ve perişan bir haldeydi. Gazetede çıkan yazılarla bu sırada soba arkasında ateş başında sıcacık ortamda oturan ve sıcak çorbalarını içerek rahat yataklarında yatabilen Kastamonu halkı harekete geçirilmeye çalışılıyordu. Dağ başında çadır altında titreyen, ıslak zemin üzerinde, açlık ve hastalıktan çırpınarak feryat eden yüzbinlerce İzmirliye yardım din ve insaniyet borcuydu. Bunu yapmayanlar insanlık görevlerini yapmamış olacaktı.

Dünya kadar en kıymetli şehirlerimizden biri olan İzmir’in zengin halkı Yunanlıların saldırı ve tecavüzleri üzerine bütün servetlerinden, sıcak evlerinden ayrılarak dağ başlarına sığınmışlardı. Bugün zenginken yarın öbür gün ekmeğe muhtaç olunabilirdi. Gazete Kastamonulu zenginlerin dikkatlerini bu noktaya çekiyordu. Olanlara kayıtsız kalınırsa sıra kendilerine de gelecekti. Uzun süren

51 “İzmir Muhtacinini”, *Açıksöz*, 15 Ağustos 1335/15 Ağustos 1919, nr. 8, s. 1-2.

52 “İzmir Muhtacinini Unutmuyunuz”, *Açıksöz*, 14 Kanun-ı Evvel 1335/14 Aralık 1919, nr. 25, s. 2.

53 “İzmir Muhtacinine İlane”, *Açıksöz*, 21 Kanun-ı Evvel 1335/21 Aralık 1919, nr. 26, s. 3.

savaşlar nedeniyle halktan toplanan iane ve Tekâlif-i Harbiye paraları halkın üzerinde ağır yük oluşturmuştu. Ancak on kuruşluk, yüz kuruşluk eşyayı, iki yüz kuruşluk meblağı isteyen herkes verebilirdi. Özellikle zenginler için bu durum uygundu. Yabancılar birbirlerine yardım etmekteydiler. Açıksöz'de çıkan yazılarda yabancıların birbirlerine destekleri örneklendiriliyordu. Yakın zamanda Kayserili bir Rum İzmir'de açılacak bir Yunan Darülfünunu için servetinin yarısını hediye etmişti. Kastamonu'da da büyük servet sahibi olanlar vardı. Acaba neden bunların içlerinden bir tanesi olsun servetinin yüzde hatta onda birini İzmir muhtaçlarına terk edemiyordu? Neden zengin bir Müslüman bir okul yaptırmak için yüz kuruş veremiyordu? Zengin bir Müslüman fakirini, muhacirini, hastasını düşünecek bir kalbe sahip değil miydi? Cömertlik ortadan kalkmış mıydı? Bu sorulara cevap arayan gazete Kastamonu'nun ileri gelenleri, esnaf ve hocalarından İzmir'den anavatana doğru açılan ellere yardım eli uzatılmasını bekliyordu. Bir iane heyeti oluşturulması, yaralı İzmirlielerin imdadına yetiştirilmesi isteniyor ve bu konuda ümitli olduğu dile getiriyordu⁵⁴.

Gazete halka örnek olması açısından zaman zaman yapılan yardım listelerini de yayımlıyordu. Kastamonu Vilayeti Nafia dairesi 3.500 kuruş bağışta bulunmuştu. Yapılan yardımlardan dolayı Nafia dairesine ve Nafia Başmühendisi Necati Bey'e teşekkür edildi. 1 Şubat 1920 tarihli gazetede Kastamonu'da ianeye katılanlar ve verdikleri yardım miktarları şöyle listelenmişti⁵⁵:

- 400 Vilayet Nafia ser mühendisi Necati Bey
- 350 Tariki umumi ser mühendisi Şevket Bey
- 300 Tariki umumi mühendisi Şükrü Bey
- 250 Tariki hususiye merkez mühendisi Nuri Bey
- 120 Tariki umumiye mühendisi muavini Ali Efendi
- 100 Tariki umumiye Kondoktörü Rıza Efendi
- 120 Başkâtip Zühtü Bey
- 120 İkinci Kâtip Şükrü Bey
- 80 Muhasebe memuru Asım Bey
- 50 Tariki hususiye kondoktörü İsmail Efendi
- 50 Tariki hususiye kondoktörü Naci Efendi
- 50 Tariki Hususiye kondoktörü namzedi Hazım Efendi
- 50 Makinist İsmail Hakkı Efendi
- 40 Ser tamirci Ahmet Efendi
- 20 Odacı Ali Ağa olmak üzere toplamda 2.100 kuruş bağışlanmıştı.

54 "İzmir Muhtacını", *Açıksöz*, 28 Kanun-ı Evvel 1335/28 Aralık 1919, nr. 27, s. 1.

55 "Derci İane Komisyonu", *Açıksöz*, 1 Şubat 1336/1 Şubat 1920, nr. 32, s. 2.

İzmir felaketedeleri için oluşturulan iane komisyonu çalışmalarına büyük bir hızla devam ediyordu. Kastamonulu fakir halkın yaptığı yardımların miktarı önemliydi. Komisyonun topladığı yardım miktarı kısa sürede önemli rakamlara ulaşmıştı⁵⁶. İnebolu'nun Abana Nahiyesi Belediye Başkanı tarafından gönderilen bir telgrafta;

“Müdürümüz Vasıf Bey’in delaleti ve teşekkül eden komisyonun himmeti ve memurin ile ahali-i muhteremenin yekdiğerine rekabet edercesine vuku bulan iştiraklarıyla İzmir Müdâfaa ve muhtacini için şu birkaç gün zarfında cem olunan iane miktarı 200 lirayı tecavüz etmiş olduğunu mael-hesap arz ve hamiyet-mendânın şu suretle tevali edecek müracaatlarıyla pek yakında epeyce bir yekûna baliğ olacağını memulü kavi bulunduğundan emsaline bir taziyane-i teşvik olmak üzere keyfiyetin gazetenize derci mutercadır ”⁵⁷ deniliyordu.

Gazete sadece yapılan bağışlara yer vermiyor, aynı zamanda Kastamonu'dan cepheye asker gönderimi konusundaki bilgileri de sütunlarına taşıyordu. 14 Nisan 1921 tarihli Açığöz'de çıkan haberde *“Dün Kastamonu'dan 14 genç gönderdik. Gençler kulübünde merasim yaptık. Selametle gitmeleri dönmeleri için candan dua ile yolladık... Oğlunu yollayan babanın gözlerinde yaş yoktu huzur vardı. Genç zabitler şendiler”* deniliyor ve gidenlerden birinin söylediklerine şöyle yer veriyordu: *“-Harbi umumide böyle kaç defa şehrimizden, hemşehrimizden, yolladık. Fakat sizi temin ederim ki hiçbir vakit bu kadar kaygısız bir neşe duymamıştık. Bu başka bir gidiş. İçimde hiçbir feokaladelik yok. Bu arabalar beni cepheye mi getirecekler? Evime mi götürecekler farkında değilim”* diyerek İzmir'e savunmaya gidişini adeta evine gidiş olarak hissettiğini ifade ediyordu.

4. İşgale Karşı Kastamonu'da Yapılan Protesto ve Mitingler

İzmir'in 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlılar tarafından işgali Mustafa Kemal Paşa ve Anadolu'nun birçok yerinden İstanbul Hükümeti ve İstanbul'daki itilaf devletleri temsilcilerine çekilen telgraflarla protesto edildi⁵⁸. Mustafa Kemal Paşa'nın da arzu ettiği gibi⁵⁹ İstanbul'da ve yurdun her tarafında mitingler

56 “Derci İane Komisyonu”, *Açığöz*, 1 Şubat 1336/1 Şubat 1920, nr. 32, s. 2.

57 “Mülhakatta İane”, *Açığöz*, 8 Şubat 1336/8 Şubat 1920, nr. 33, s. 2.

58 Yücel Özkaya, “İzmir'in İşgalinin Anadolu'daki Tepkileri”, *Atatürk Yolu*, Sayı 1, Ankara 1988, s. 68. (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/791/10149.pdf>.) Yapılan protesto ve mitingler İtilaf Devletleri yetkililerinin tehditkâr tutumlarına neden olmaktadır. İtalyanların Antalya'yı işgal etmeleri üzerine müfettişlik bölgesinde protesto ve miting yapılmasını isteyen II. Ordu Kumandanı Mersinli Cemal Paşa, İtalyan komutanı De Bisogno tarafından tehdit edilmişti. Fakat O 12. Kolordu Kumandanı Mehmet Selahaddin Bey'le Konya'da bir miting yapılmasını sağlamış, mitingde İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali protesto edilmiştir. Necmi Uyanık, “İzmir'in İşgaline Karşı Konya Yöresinden Gelen Tepkiler”, *Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C I, Sayı 5, 2008, s. 850.

59 Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, C I, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2001, s. 22-23.

yapılmaya başlandı⁶⁰. Kastamonu bu yerlerden biriydi⁶¹. Kastamonu merkezi ile Cide, Çatalzeytin, Daday, Devrekâni, İnebolu, Kargı, Küre, Taşköprü, Tosya ve Safranbolu'dan Sadrazamlık makamına gönderilen telgraflarda işgale duyulan tepkiler ifade edildi⁶².

İşgal haberi üzerine Kastamonu'da büyük mitingler düzenlendi ve dini törenler yapıldı. Bu törenlerde "Türk ruhunun hiçbir zaman ölmeyeceği, Türk İslam kalbinin hiçbir zaman parçalanmayacağı" ifade edildi. İşgal haberi üzerine Kastamonu halkı tek yürek olmuştu. Halkın heyecanı üst seviyedeydi. Cuma akşamı Mektebi Sultani'de mevlit okunarak bu heyecan ortaya konuldu. "İman eden Müslümanların başka fikirleri ve hisleri olmayacağı, bir kitle halinde hareket edecekleri" dile getirildi. Ulema, eşraf ve halk akın akın Mekteb-i Sultani binasına gelmekteydi⁶³. Nurettin Paşa'nın İzmir Valiliği'nden alınması Açıksöz gazetesinde "yurdun darmadağın" olması şeklinde ifade edildi⁶⁴.

Açıksöz gazetesinde yayımlanan 16 Mayıs 1920 tarihli "İzmir'in İşgalinin Sene-i Devriyesi" başlıklı yazıya göre, Kastamonu'da öğle namazından önce minarelerde salalar verildi, tekbirler getirildi. Namazın sonuna kadar bütün dükkânlar, mağazalar ve devlet daireleri bir saat kapatıldı. Namazın bitmesinden sonra Hafız Kâşif Efendi tarafından fetih suresi ve şehitler için dualar okundu. Vatanın, dinin müdafaası için çarpışanlar için Allaha yardım istendi. Binlerce kişi Şaban-ı Veli Hazretlerinin türbesini ziyaret etti. Bu dini törenlere din adamlarının yanı sıra vali, kumandan, bütün memurlar ve ulema da katıldı⁶⁵.

15 Mayıs 1921'de İzmir'in işgalinin ikinci yıldönümünde Açıksöz bu konuya bir köşe ayırdı. Bu acı gün anılırken İzmir'in bir an önce anavatana kavuşması için dualar edildi⁶⁶.

60 M. Tayyib Gökbilgin, *Milli Mücadele Başlarken*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2011, s. 93-96.

61 Özkaya, A.g.m, s. 70.

62 Haluk Selvi, *İşgal ve Protesto*, Değişim Yayınları, 2007, s. 167-178., "İzmir'in İşgalini Protesto", *Açıksöz*, 29 Haziran 1335/29 Haziran 1919, nr. 3, s. 2.

63 "Mekteb-i Sultani'de Nurlu Bir Gece", *İzmir Şehitlerimizin Ruhlarına*, *Açıksöz*, 16 Ramazan 1337/15 Haziran 1919, nr.1, s. 2.

64 "Nurettin Paşa Hazretleri", *Açıksöz*, 15 Temmuz 1336/15 Temmuz 1920, nr. 62, s. 2. Nurettin Paşa, Yunanistan Başbakanı Venizeolos'un 30 Aralık 1918 tarihinde Paris Barış Konferansı'nda Anadolu'daki isteklerini açıkladığı dönemde, Tevfik Paşa tarafından İzmir Valiliğine atanmıştı. Ardından 9 Şubat 1919 tarihinde 17. Kolordu Kumandanlığına getirilmişti. Nurettin Paşa, İzmir'in müdafaası için gizli olarak Türkler arasında teşkilatlanmayı sağlıyor, halkı silandırıyordu. Bu durumdan rahatsız olan Metropolit Hrisostomas büyük devletlere devamlı protesto telgrafları gönderiyordu. Bu tepkiler sonucunda Nurettin Paşa görevinden azledilmiş ve yerine Kambur İzzet Bey getirilmişti. Adnan Sofuoğlu, *Kuva-yı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu 1919-1921*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1994, s. 50-51. Nurettin Paşa hakkında detaylı bilgi için bkz. Necati Fahri Taş, *Nurettin Paşa*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.

65 "İzmir'in İşgalinin Sene-i Devriyesi", *Açıksöz*, 16 Mayıs 1336/16 Mayıs 1920, nr. 47, s. 1-2.

66 "İzmir'in İşgalinin Sene-i Devriyesi", *Açıksöz*, 16 Mayıs 1337/16 Mayıs 1921, nr. 186, s. 1.

İzmir'in işgal döneminde Kastamonu'da miting ve gösteriler sadece işgalin yıldönümünde yapılmıyordu. 22 Ağustos 1921'de Kastamonu'da büyük bir tezahürat yapıldı. Hatip olarak söz alanlardan birisi de Saruhan Mebusu Necati Bey'di. Necati Bey, yaptığı konuşmasının bir kısmında İzmir ile ilgili olarak şunları söyledi:

"Ben İzmirliyim. İşgal zamanında İzmir'deydim. Ellerimizden silahlarımızı almışlardı, başımızda hükümet yoktu, kumandan yoktu. Yunanlılar çıktılar, İzmir'de Avrupa zırhlılarının karşısında, Avrupalıların gözü önünde Müslümanlar kesildi. İki gün havsalaya sığmaz şenaaatler yapıldı. Avrupalılar hiç ses çıkarmadı. Bu mezalim İzmir'den Anadolu'nun içlerine doğru devam etti. Avrupa yine ses çıkarmadı. Çünkü Hristiyan Avrupa biliyordu ki o mezalimi yapanlar Hristiyan ve o zulme kurban olanlar Müslümanlardır"⁶⁷.

Kastamonu'da bulunan İzmirli 15 Şubat'ta Mülkiye Hastanesi'nde bir çay toplantısı yapmışlardı. Burada İzmir için iyi dileklerde bulunmuşlardı. Hastane Başhekimisi Adil Bey'in bu organizasyondaki gayret ve çabalarının takdire şayan olduğu Açıkşöz'e yansımıştı⁶⁸.

Açıkşöz'de 26 Şubat 1922 tarihinde çıkan "İzmir Aşkı" başlıklı bir diğer yazıda; İzmir'in Türkler için öneminden ve işgalin Türkler üzerinde yarattığı etkilerden bahsediliyordu. Türk diyarı İzmir'in işgali milli bir felaketti. Kalplerde derin acılar yaratmıştı. Anadolu evlatları düşmanı ezmek için büyük bir kin ve intikam hissi ile ayaklanmışlardı. Anadolu'nun hangi köy odasına gidilirse orada İzmir'i hiç görmeyen ihtiyar bir dedenin İzmir'den bahsederken söyledikleri karşısında ağlamamak elde değildi. Köy odaları önündeki çocuklar hep bir ağızdan yanık sesle İzmir şarkısı söylerlerdi. Bir insanı bundan daha fazla üzecek bir şey yoktu. Sanılır ki Anadolu baştan başa İzmir aşkıydı. Anadolu'daki her hikâyeye kahramanlıklarla doluydu. Fransızlar Alsace Lorraine'i bizim İzmir'i sevdiğimiz kadar sevmemişlerdi. Onlar Anadolu'nun İzmir için yaptığı fedakârlıkları yapmamışlardı. Alsace Lorraine senelerce Almanların elinde kalmıştı. İzmir'in düşman elinde kalmasına Anadolu daha fazla izin vermeyecekti. Yalnız Yunan ordusu değil, tüm düşman orduları gelse Anadolu çocuğu İzmir için ölmekten ve ona koşmaktan vazgeçmeyecekti. Mustafa Kemal Paşa'dan istenilen tek şey, ordumuza ileri harekât emrini vermesiydi. Türk ordusu İzmir'e doğru ilerlerken her şeyi kıracak ve düşmanı denize dökenecekti⁶⁹.

15 Mayıs 1922 tarihinde yani İzmir'in işgalinin üçüncü yıldönümünde yapılacak hazırlıkların büyüklüğü bir gün öncesinden Açıkşöz aracılığıyla Kastamonu halkına bildirildi. Öğleden sonra Cuma namazını takiben Nasrullah Camii etrafındaki meydana büyük bir miting yapılacaktı. Bütün din adamları, âlimler, esnaf, öğrenciler ve halk bu mitingde katılacaktı. Mitingde Yunan

67 "Dünkü Tezahürat", Açıkşöz, 23 Ağustos 1337/23 Ağustos 1921, nr. 264, s. 1.

68 "İzmirli 15 Şubat'ta Mülkiye Hastanesi'nde", Açıkşöz, 16 Şubat 1338/16 Şubat 1922, nr. 414, s. 2.

69 "İzmir Aşkı", Açıkşöz, 26 Şubat 1338/26 Şubat 1922, nr. 422, s. 1.

palikaryaları tarafından İzmir'de devam eden zulüm ve işkenceler protesto edilecekti⁷⁰. 14 Mayıs 1922 tarihli Açıksöz ayrıca Abdülhad Nuri'nin "Selanik, İzmir" başlıklı makalesine yer verdi. Yazıda İzmir'in arkasının Selanik gibi Avrupa, Bulgaristan, Sırbistan olmadığı, Anadolu'nun Türk yurtlarının önünde olduğu vurgulanıyordu. İzmir Misak-ı Millî sınırları içindeydi. Ticari açıdan da önemli bir limandı. Palikaryalar tarafından harabe olmasından kimsenin kârı olmayacaktı. Yazar, İzmir'in Yunanlılara bırakılmayacağını, harabeye çevrilmesine de izin verilmeyeceğini, Türkün silahının elinde olduğunu kılıcını kınına koymasının ancak Anadolu'nun en batısında olan İzmir'in tamamen tahliyesiyle mümkün olabileceğini söylüyor, İzmir'in Selanik gibi "harap türap, gül tepesi baykuş yuvası" olmayacağını belirtiyordu⁷¹.

15 Mayıs 1922 tarihli Açıksöz gazetesinde "Bugün İzmir İşgalinin Üçüncü Sene-i Devriyesine Müsâdif Millî Matem Günümüzdür" başlıklı yazıda, üç seneden beri devam eden azimli mücadelenin felaket yıldönümünün artık bu sene sona ereceği ve bir dahaki yılın İzmir'in kurtuluş bayramı olarak kutlanacağı ifade ediliyordu⁷².

Açıksöz'de Trabzon Mebusu Nebizade Hamdi imzasıyla aynı gün çıkan "İzmir" başlıklı yazıda İzmir'in işgal süreci anlatılıyordu. Buna göre, Mondros Mütarekesi'nde asayişin ihlalinin öngörülmesi durumunda herhangi bir noktanın askeri işgal altına alınacağı hakkında hüküm yer alıyordu. Ancak İzmir'de Türkler asayiş ihlal etmemişlerdi. İşgal haksız yapılmıştı. Gazete o tarihte ölmüş olan İzmir Valisi İzzet'i⁷³, işgale verdiği destekten ötürü lanetliyordu. Ayrıca Damat Ferit Paşa hükümetini de düşmana yaptıkları yardımlıktan ötürü eleştiriyordu. Yazıya göre; Türkler büyük bir savaştan yorgun çıkmıştı ve silahsızdı. O dönemde Türk düşmanlığı da hat safhadaydı. Düşmanlarımıza göre Türkü öldürmek ve Türkiye'yi tamamen haritadan silmek için ortam tamamen hazırды. Ancak Türklerin bu zulümler karşısında, vatan aşkı için bir davet ve teşvike gerek kalmadan kitle olarak ayaklanacağı göz ardı edilmişti. Halk yorgunluğunu, ekonomik güçsüzlüğünü, silahsızlığını ve düşman tarafından kısıvrak sarıldığını hatırına bile getirmiyor, kalbinde yaşayan imanı düşmanın top ve tüfeğinden kuvvetli görüyordu. Zaman bunu

70 "Güzel İzmir İçin Muazzam Miting", Açıksöz, 14 Mayıs 1338/14 Mayıs 1922, nr. 484, s. 1.

71 "Selanik, İzmir", Açıksöz, 14 Mayıs 1338/14 Mayıs 1922, nr. 484, s. 2.

72 Açıksöz, 15 Mayıs 1338/15 Mayıs 1922, nr. 485, s. 1

73 İzmir'de Yunanistan tarafından sağlanan ödenekle çıkartılan Kozmoz Gazetesi, İzmir'e İzzet gibi bir valinin gelmediğini, Rumların ondan çok memnun olduklarını yazmıştı. Ayrıca Paskalya günü İzzet Yunan kumandanyla yumurta tokuşturmuştu. Ahmet Talat Onay, "İzmir Nasıl İşgal Edildi"? 1, Açıksöz, 23 Mayıs 1336/23 Mayıs 1920, nr. 48, s. 2. İzmir'in işgal edildiği gün, Vali İzzet Bey'in Köylü Gazetesi'nde işgal söylentilerinin yalan olduğu hakkındaki beyanını yayımlanmıştı. Zekeriya Türkmen, İzmir'in İşgali Olayı ve Yunanlıların XVII. Kolordu Mensuplarına Yönelik Gasp ve Yağmalama Hareketi", Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 10, 2001, s. 126. İzzet Bey, beyanatında "Bazı bedbahtlar İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edileceği tarzında şâyialar çıkarmışlar; yalandır; tezkib olunur" demekteydi. Mustafa Turan, "İzmir'in İşgali Üzerine", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, XII/36, Ankara Kasım 1996, s. 751.

bütün açıklığıyla ortaya koymuştu. Yazının devamında “Üç sene uğraştık. Pek çok kan döktük. Birçok sıkıntılar çektik. Fakat nihayet bütün cihana hatta en büyük düşmanlarımıza İzmir Türklerindir dedirttik” deniliyordu. İzmir Anadolu için ekonomik ve stratejik açıdan öneminin ötesinde Türklerin çektikleri eziyetin simgesi olarak görülüyordu. Bu nedenle de 15 Mayıs günü Türklerin en büyük matem günlerinden biriydi. İzmir’in kurtarılmasıyla milli dava zaferle sonlanacak, böylece Misak-ı Millî gerçekleşecekti. Yazar, Lloyd George ve Venizelos’un gizli görüşme ve anlaşmalarına, Sevr Antlaşması maddelerine atıfta bulunuyor ve itilaf devletlerini “hursuz, meşru hak sahibinin zararına olarak taltif etmek isteyen bir heyet” olarak görüyordu⁷⁴.

Açıksöz işgalin lanetlendiği bugün vesilesiyle Kastamonu halkının İzmir muhacirleri, şehit dul ve yetimleri için bin liraya yakın yardım topladığını yazıyor ve şehit çocuklarının fotoğraflarına yer veriyordu⁷⁵. Gazetenin aynı günkü sayısında M. Oğuz imzasıyla çıkan “Zavallı Kardeşlerimiz” başlıklı yazıda, Yunanlıların İngilizlerin desteğiyle İzmir’i haksız olarak işgal ettikleri, katliam yaptıkları, genç kızlara tecavüz ettikleri, kasabaları yakıp yıktıkları, Türk İzmir’in kana boyandığı, medeni dünyanın ise buna seyirci kaldığı ifade ediliyordu. Yazıda devamla; “...Tam bugün üç sene var ki, milyonlarla din kardeşimiz zincirli, zulümler, eziyetler, vahşetler, namusu şekn hareketleri içinde inleyip kıvranıyor ve bize Allah aşkına bizi kurtarın, diyor. Ey vatanın temiz süt emmiş kahraman evlatları... Ey şehit düşen kocasından dul kalmış cefakeş kadınlar mert yetim çocukları...Ey yoksulluk ve zaruretler içinde yetişmiş yaralarının kanını harice göstermemek için kendi içine akıtmış olan mübarek Anadolu’nun fedakar kahramanları... Tepeden tırnağa bir bir “intikam” kesilmelisiniz. Zalim ayaklar altında çiğnenip inleyen din kardeşlerinizi kurtarmadıkça gözlerinize uyku boğazlarınıza lokma kalplerinize huzur girmesin. Bütün silsile-i icraati baştanbaşa kükremiş arslanlar gibi bütün beşeriyete bağırıyor. İşte bu ilahi ve mübarek seda pek yakında senin güzel sahillerinde tekrar aksı endaz olacak, mübarek simanda ötüşen baykuşlar ak denizin derinliklerine gömülecek, üç seneden beri müteessir olduğun sevimli hilalin gök semânda tekrar doğacaktır” denilerek İzmir’in içinde bulunduğu durumdan bahsediliyor ve kurtarılacağına dair inanç dile getiriliyordu⁷⁶.

Yine aynı gün “İzmir’in İşgali”, “Bugün İzmir İşgalinin Üçüncü Sene-i Devriyesidir” başlığı ile çıkan bir başka yazıda; İzmir’in işgal edildiği gün olan 15 Mayıs’ın zulmün, alçaklığın hakka ve insaniyete karşı geldiği bir gün olduğu belirtiliyor ve şöyle devam ediliyordu; “Üç sene önce bugün Yunan zalimleri İzmir’in pak ve nezih sahillerini kana bulamış, binlerce Müslümanı insanlık tarihine geçmeyen bir canavarlıkla doğramışlardı. Türk vatanının en aziz parçası olan İzmir yakılmış yıkılmış ve harabeye çevrilmişti. Fakat bu felaket geride kalan Türk vatanında şimşek hızıyla bir hareketin belirmesine ve kadınıyla çocuğuyla bütün Türk milletinin

74 Nebizade Hamdi, “İzmir’de”, Açıksöz, 15 Mayıs 1338/15 Mayıs 1922, nr. 485, s. 1.

75 “Şehit Yavruları ve Kastamonu”, Açıksöz, 15 Mayıs 1338/15 Mayıs 1922, nr. 485, s. 1.

76 M. Oğuz, “Zavallı Kardeşlerimiz”, Açıksöz, 15 Mayıs 1338/15 Mayıs 1922, nr. 485, s. 3-4.

gönlünde atalarımızdan yadigâr kahramanlık ve fedakârlık hislerinin harika bir şekilde coşmasına sebep oldu. Şimdi yurdun hangi en ücra köyüne gidilse orada ihtiyar bir köylüye veya genç bir delikanlıya İzmir'i anlatması sorulsa anlatır. Köy odaları dolaşılırsa hep İzmir üstüne yazılmış türküler ve şarkılar dinlenirdi. Analar yavrularını İzmir ninnisiyle uyutuyorlardı. İzmir'i sevmeyen İzmir'e âşık olmayan bir Türk kalbi yoktu. İşgal bütün kalpleri birbirine bağlamış ele ele verdirmişti"⁷⁷.

16 Mayıs 1922 tarihli Açıksöz, "Ankara'da Büyük ve Muazzam Miting" başlığı altında 15 Mayıs'ta Ankara'da yapılan miting hakkında aldığı bilgiyi sütunlarına taşımıştı. Buna göre, 15 Mayıs'ta öğleden sonra saat iki buçukta BMM binası önünde büyük bir miting yapılmıştı. Mitinge İzmir yurdu üyelerinden ve İzmir mebuslarından bazı kişiler söylevler yapmışlardı. Gece ise Belediye tiyatrosunda İzmir Yurdu tarafından bir müsamere yapılmıştı⁷⁸. Aynı günkü sayıda 15 Mayıs'ta Kastamonu'da yapılan mitingin detaylarına da "Dünkü Miting" başlığı ile yer verilmişti. Habere göre, miting şöyle gerçekleştirilmişti; Üç yıldır düşman işgali altında olan İzmir'in kurtarılması için tezahüratta bulunuldu. Öğle namazından sonra, camiden çıkan halkla çarşıdan akın akın gelen halk, Nasrullah meydanında toplandı. Belediye Başkanı Fazıl Baki Bey kürsüye çıktı ve bir konuşma yaptı. Konuşmasında İzmir'in öneminden bahsetti. İzmir'in işgalinde İngiltere'nin oynadığı rolü açıklayarak olayların asıl sorumlusunu tasvir etti. Fazıl Baki Bey konuşmasını şöyle sonlandırdı:

"Düşmanlarımız bizi öldü zannediyorlar. Biz ölmedik ve ölmüyoruz ölmeyeceğiz ve yaşayacağız. Kağrı arabasıyla otomobille karşı geldik. Yeryüzünde böyle muazzam fedakârlıkları çekinmeden ifa eden hangi millet vardır. Düşmanlar bilsinler ki meşgul aramız geri gelmedikçe İzmir istirdad olunmayınca çektiğimiz kılıcı kınına koymayacağız"⁷⁹.

Fazıl Baki Bey'den sonra İstiklal Mahkemesi başkanı Necati Bey kürsüye çıktı. Kısık bir sesle çok üzgün olduklarını fazla bir şey söyleyemeyeceğini belirterek bu nedenle mazur görülmesini istedi. Konuşmasında; "Sayısız asırlardan beri medeniyete pişva olan bizleri terbiye için Yunanı gönderiyorlardı. O zaman İzmir'in şen ve şatır afakı birden karardı. Tufan, bora, kasırga başladı. Yunan vahşisi İzmir'e geldi. Kordona çıkarken önüne gelen Müslümanı doğramaya başladı. İhtiyarlar sakallarından sürüklenerek yerlere çarpıldı. Gelinlerin, kızların ırzına geçildi. Camilerimize bombalarla kurşunlarla tecavüz edildi. O gün her şey ağlıyordu. Yalnız kiliselerin çanı ile malum guruh gülüyordu. Oh şimdi karşımda neler görüyorum: İzmir'de şehit edilen 150 bin Müslümanın beyaz kefenlerle önüme dikildiklerini görüyorum. Allah bu felaketsiz yılın dördüncü senesini göstermesin" diyerek kurtuluşun yaklaştığını ifade etti. Gözyaşlarına hâkim olamayan Necati Bey, alkışlarla kürsüden indi.

77 "İzmir'in İşgali", Açıksöz, 15 Mayıs 1338/15 Mayıs 1922, nr. 485, s. 3.

78 "Ankara'da Büyük ve Muazzam Miting", Açıksöz, 16 Mayıs 1338/16 Mayıs 1922, nr. 486, s. 1.

79 "Dünkü Miting", Açıksöz, 16 Mayıs 1338/16 Mayıs 1922, nr. 486, s. 1.

Miting heyeti tarafından bir kararname kaleme alındı. Heyet, bu kararnameyi Ankara'daki İzmir Yurduna gönderdi. Kararnamede; "İzmir haile-i işgalinin üçüncü sene-i devriyesi olan bugün öğle namazından sonra Nasrullah Cami-i Şerifi civarındaki meydanda toplanan Osmanlı meşayih, eşraf, tüccar, esnaf, mekâtip şâkirdânı ve bütün ahali bu işgalden dolayı hissettiği teferruat ve ef'ali kemal-i vakur ile bir kere daha ızhar etmiş ve amal-i meşrûanın sertacı ve fedakârlıkta devamı hususundaki ahd ve kararının layetegayyer olduğunun yek-âvâz olarak bugün cihana karşı ilanına bizleri memur etmiştir" denilmekteydi⁸⁰.

Açıksöz "İzmir'in İşgali Münasebetiyle" başlıklı yazıda bugünün Ankara basınındaki yansımaları hakkında bilgiler verdi. Ankara gazeteleri İzmir'in işgalinin yıldönümünde heyecanlı makaleler yayımlamıştı. Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi; İzmir'e çıkan Yunanlıların sadece müttefik devletlerin icra memuru olmadıklarını, İstanbul'da müştereken hazırlanan suikasti uygulamak için Anadolu'ya geldiklerini, süngülerinin büyük devletler tarafından sağlandığını ve Venizelos'un eliyle bilendiğini yazıyordu. Ayrıca üç sene önce başlayan savaşın çok uzun olduğunu ancak Türklerin bu savaş ile İzmir'e daha çok sahip olduklarını, yüzbinlerce kahramandan oluşan ordumuzun kalplerine bağlı olan süngülerinin İzmir'e doğru parıldayarak uzandığını, 15 Mayıs'ın acıklı bir gün olmakla beraber, Türk birliğini doğurduğunu belirtiyordu. Yenigün Gazetesi, İzmir'in Türk Anadolu için kültür, ekonomi ve tarih itibariyle sahip olduğu önemden bahsediyor ve işgalin sonuçlarına yer veriyordu. Üç seneden beri Ege Denizi'ne Türk kanı akıyordu. Anadolu'nun bu medeniyet taşıyan Türk toprakları Yunan süngüsü altında bugün hazin harabeden başka bir şey değildi. İzmir tekrar eski günlerine dönmek ve anavatanın bir parçası olmak için gözleri yolda bekliyordu⁸¹.

Açıksöz, 20 Mayıs 1922 tarihli sayısında "İzmir'in İşgalinin Anadolu'da Husule Getirdiği Müheyyic Tezahürat" başlıklı haberde, Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde işgalin yarattığı tepkilere yer veriyordu⁸². Ankara'da zaman zaman etkinlikler yapılıyordu. Açıksöz "İzmir Yurdunda, Miralay Nafiz Binbaşı Edib Bey'lerle Sarı Efe Şerefine Ziyafet" başlıklı haberinde İzmir'in ilk mücahitleri olan Miralay Nafiz Binbaşı Edib Bey ve Sarı Efe şerefine İzmir, Yurdunda çay ziyafeti verildiğini yazıyordu⁸³.

Türk ordusunun İzmir'e girmesi ve İzmir'in kurtuluşu haberini alan Kastamonu halkı sabaha kadar sevinç gösterileri yaptı. Sevinç gözyaşları dökerek secdeye kapandı ve şükür duaları edildi. Gece yarısı gelen Anadolu Ajansının zaferi teyit eden haberi üzerine, program gereğince saat yediye doğru tüm dükkânlar kapatıldı. Binlerce halk Belediye Binası önünde toplandı. Saat yedide

80 "Ankara'da İzmir Yurduna", Açıksöz, 16 Mayıs 1338/16 Mayıs 1922, nr. 486, s. 1.

81 Açıksöz, 16 Mayıs 1338/16 Mayıs 1922, nr. 486, s. 1.

82 "İzmir'in İşgalinin Anadolu'da Husule Getirdiği Müheyyic Tezahürat", Açıksöz, 20 Mayıs 1338/20 Mayıs 1922, nr. 489, s.1.

83 "İzmir Yurdunda", Açıksöz, 3 Haziran 1338/3 Haziran 1922, nr. 497, s. 1.

hükümete gidilerek tebrikte bulunuldu. Vali Süleyman Necmi Bey, Anadolu Ajansı'nın verdiği telgrafla Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk grubu reisi Ali Fuat Paşa'nın telgrafını okudu. Kısa bir konuşma yaptı. Sabrın mucizeler yarattığını söyledi ve başarıların artacağı temennisinde bulundu. Müftü tarafından bir dua okundu ve şehitlerin ruhları şad edildi. Kaleden top atılarak zafer tekrar teyit edildi. Ardından Fırka binasına gidildi. Oradan da menzil müfettişi İsmail Hakkı Bey, tarafından bir söylev okundu. Türk ordusunun zaferi açıklandı. Konuşması sürekli alkışlandı. Oradan belediye binasına geçildi. Belediye Başkanı Fazıl Berki Bey'in konuşması dinlendi. Sokakları dolduran binlerce kalabalık namazgâha gittiler. Orada Açıksöz'ün başmuhabiri İsmail Habib Bey, bir konuşma yaptı. Konuşmasına "Mesut ve mesrur kardeşlerim bahtiyar ve muzaffer milletim!" diyerek başladı. Bütün tarihimizde görülmemiş sevinçli bir bayram sevinci yaşadıklarını dile getirdi. Ona göre bu zafer bütün tarihimizin en büyük zaferiydi. Bu zaferle çok büyük bir felaketten kurtulmuştuk. Viyana'yı almaya giden dedelerimiz bile bugün Yunan'ın denize atıldığını gören bizler kadar coşkun bir sevinçle sevinmemişlerdi. Tarihimizde zaferler yanında birçok mağlubiyetler ve kara günler vardı. Son birkaç asır içinde birçok yerler kaybetmiş birçok felaketler geçirmiştik. Ancak o felaketlerle bu felaketin büyük bir farkı vardı. Bu zaferin ehemmiyetini hakkıyla anlamamız bu felaketin büyüklüğünü takdir etmemiz lazımdı. "Giden yalnız bir İzmir değil, bir Burusa değil, bir Edirne değil, bunlarla beraber giden bütün bir vatan bütün bir istikbal bütün bir tarihti". İsmail Habib Bey, ardından İngilizlerin Türkler üzerindeki siyasetine değindi. Daha sonra da Yunan ordusunun Türklere karşı nasıl bir imha siyaseti izlediğini anlattı. Mütarekeden sonra Türk ordusunun terhis edildiğini, elinden silah, mühimmat ve cephanesinin alındığından bahisle İstanbul Hükümeti'nin gelişmeler karşısındaki acziyetini dile getirdi⁸⁴.

Türk ordusunun İzmir'e girişinin Kastamonu'daki etkileri ise oldukça dikkat çekiciydi. Kastamonu o güne kadar görülmeyen hareketli ve sevinçli bir gece geçirdi. Resmi binalar dışındaki, özel binalar da süslerle donatıldı. Sadece şenlik yerinde değil, neredeyse şehrin her tarafında sevinç gösterileri yapan gruplar vardı. Belediye önünde büyük eğlenceler yapıldı. İzci Fırka avlusunda Konstantin ve Venizelos'un içerisi barut dolu olan kukla tasvirleri yapıldı ve bunlar patlatıldı. Böylece Türk vatanına göz koyan bu kişilerin sonu tasvir edilmişti. Fırka binasında Hafız Hüseyin Bey, halkı heyecanlandıran gazeller okudu. Sabaha karşı fişek sesleri ve çalgı sesleri şehrin ufuklarını inletiyordu. Açıksöz bu mutlu güne kavuşturanların ruhlarını alkışlıyor ve Allaha şükrediyordu⁸⁵.

84 Açıksöz, 12 Eylül 1338/12 Eylül 1922, nr. 578, s. 1.

85 "İzmir'imizin Kahraman ve Muzaffer Ordumuz Tarafından İstihlası Üzerine Dünkü Büyük Sevinçli Tezahürat", Açıksöz, 11 Eylül 1338/11 Eylül 1922, nr. 577, s. 1.

Sonuç

Millî Mücadele Batının emperyalist devletlerine karşı yapılan topyekûn bir mücadeledir. Yerel basın, Türk İstiklal Mücadelesi'nin bu özelliğini ortaya koyması bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Millî Mücadele yanlısı gazeteler zafere giden yolda önemli katkıya sahiptirler.

Açıksöz gazetesi, Millî Mücadeleyi yakından takip eden Millî Mücadele yanlısı bir gazetedir. İzmir'in 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlılar tarafından işgalinden başlayarak 9 Eylül 1922'de Türk ordusunun İzmir'e girişine kadar uzanan süreç gazetede geniş yer almaktadır. Açıksöz gazetesi, Yunan idaresi altında İzmir'in ve İzmirliilerin içine düştüğü durum hakkında Kastamonu halkının bilinçlenmesini sağlamıştır. Yunanlıların İzmir'de Türklere uyguladıkları işgal metodu, dünya kamuoyunun bu duruma karşı tutumu da gazetede ortaya konulmuştur. Gazete İzmir'deki Türklerin acıklı ve perişan halleri karşısında Kastamonu halkını onlara yardım eli uzatmaya davet etmiş, bunu bir vatan borcu bilmiştir. Kastamonu halkı bu çağrılara sessiz kalmamıştır. Kastamonu'da işgale gösterilen tepkiler, halkın İzmirliilere yaptığı maddi ve manevi yardımlar gazetenin sütunlarında geniş yer almıştır. Kastamonu halkı İzmirliileri her daim hatırlamıştır. İzmir'in işgal yıldönümleri Kastamonu'da büyük üzüntü ve heyecanla anılmış, 9 Eylül 1922'deki Türk ordusunun zaferi ise Kastamonu'da büyük sevinç ve tezahüratlarla kutlanmıştır.

KAYNAKÇA

I. Süreli Yayınlar

Açıksöz Gazetesi (1919-1922)

- "İzmir'in İşgalini Protesto", *Açıksöz*, 29 Haziran 1335/1919, nr. 3.
- "Mekteb-i Sultani'de Nurlu Bir Gece", *İzmir Şehitlerimizin Ruhlarına*", *Açıksöz*, 16 Ramazan 1337, nr.1.
- "Nurettin Paşa Hazretleri", *Açıksöz*, 15 Temmuz 1336/1920, nr. 62.
- "İzmir'in İşgalinin Sene-i Devriyesi", *Açıksöz*, 16 Mayıs 1336/1920, nr. 47.
- "İzmir'in İşgalinin Sene-i Devriyesi", *Açıksöz*, 16 Mayıs 1337/1922, nr. 186.
- "Dünkü Tezahürat", *Açıksöz*, 23 Ağustos 1337/1922, nr. 264
- "İzmirliilerin İctimai", *Açıksöz*, 16 Şubat 1338/1922, nr. 414.
- "İzmir Aşkı", *Açıksöz*, 26 Şubat 1338,/1922, nr. 422.
- "Güzel İzmir İçin Muazzam Miting", *Açıksöz*, 14 Mayıs 1338/1922, nr. 484.
- "Selanik, İzmir", *Açıksöz*, 14 Mayıs 1338/1921, nr. 484.
- Nebizade Hamdi, "İzmir'de", *Açıksöz*, 15 Mayıs 1338/1922, nr. 485.
- "Şehit Yavruları ve Kastamonu", *Açıksöz*, 15 Mayıs 1338/1922, nr. 485.
- M. Oğuz, "Zavallı Kardeşlerimiz", *Açıksöz*, 15 Mayıs 1338/1922, nr. 485.
- "İzmir'in İşgali", *Açıksöz*, 15 Mayıs 1338/1922, nr. 485.
- "Ankara'da Büyük ve Muazzam Miting" , *Açıksöz*, 16 Mayıs 1338/1922, nr. 486.
- "Dünkü Miting", *Açıksöz*, 16 Mayıs 1338/1922, nr. 486.
- "Ankara'da İzmir Yurduna", *Açıksöz*, 16 Mayıs 1338/1922, nr. 486.
- "İzmir'in İşgalinin Anadolu'da Husule Getirdiği Müheyyic Tezahürat", *Açıksöz*, 20 Mayıs 1338/1922, nr. 489.
- "İzmir Yurdunda", *Açıksöz*, 3 Haziran 1338/1922, nr. 497.
- Açıksöz*, 12 Eylül 1338/1922, nr. 578.

- “İzmir’imizin Kahraman ve Muzaffer Ordumuz Tarafından İstihlası Üzerine Dünkü Büyük Sevinçli Tezahürat”, *Açıksöz*, 11 Eylül 1338/1922, nr. 577.
- “İzmir Muhtacini İçin”, *Açıksöz*, 20 Temmuz 1335/1919, nr. 6.
- “İzmir Muhtacini”, *Açıksöz*, 15 Ağustos 1335/1919, nr. 8.
- “İzmir Muhtacini Unutmayınız”, *Açıksöz*, 14 Kanun-ı Evvel 1335/14 Aralık 1919, nr. 25.
- “İzmir Muhtacinine İlane”, *Açıksöz*, 21 Kanun-ı Evvel 1335/21 Aralık 1919, nr. 26.
- “İzmir Muhtacini”, *Açıksöz*, 28 Kanun-ı Evvel 1335/28 Aralık 1919, nr. 27.
- “Derci İlane Komisyonu”, *Açıksöz*, 1 Şubat 1336/1 Şubat 1920, nr. 32.
- “Mülhakatta İlane”, *Açıksöz*, 8 Şubat 1336/8 Şubat 1920, nr. 33.
- Ahmet Talat Onay , “İzmir Nasıl İşgal Edildi? 6”, *Açıksöz*, 14 Haziran 1336/14 Haziran 1920, nr. 54.
- “İzmir Muhtacini”, *Açıksöz*, 15 Ağustos 1335/15 Ağustos 1919, nr. 8.
- “İzmir’de Yunan Fecayii ve Kastamonulu bir Gencin Fedakarlığı”, *Açıksöz*, 21 Kanun-ı Evvel 1335/21 Aralık 1919, nr. 26, s. 1.
- “İzmir’in Tahliyesini Bekliyoruz”, *Açıksöz*, 8 Şubat 1336/8 Şubat 1920, nr. 33.
- “Zavallı İzmir”, *Açıksöz*, 19 Ağustos 1336/19 Ağustos/1920, nr. 72.
- “İzmir’in Teslimi”, *Açıksöz*, 19 Ağustos 1336/19 Ağustos 1920, nr. 72.
- “İzmir İçin Bir Çare-i Hal”, *Açıksöz*, 20 Kanun-ı Evvel 1336/20 Aralık 1920.
- “İzmir’de Yunan Kepazelikleri”, *Açıksöz*, 8 Mayıs 1337/8 Mayıs 1921, nr. 179.
- “İzmir ve Mülhakatında Katli Umumi Bir Şekil Alıyor”, *Açıksöz*, 8 Mayıs 1337/8 Mayıs 1921, nr. 179.
- “İzmir ve Mülhakatında Müslüman Emval ve Emlakına Vaz u Yed”, *Açıksöz*, 8 Mayıs 1337/8 Mayıs 1921, nr. 179.
- “İzmir’deki Mümessillerin Teşebbüsü”, *Açıksöz*, 8 Mayıs 1337/8 Mayıs 1921, nr. 179.
- “Güzel İzmir Ne Halde”, *Açıksöz*, 13 Mart 1337/13 Mart 1921, nr. 131.
- “İzmir ve Burusa’da Yunan Mezalimi”, *Açıksöz*, 13 Mart 1337/13 Mart 1921, nr. 131.
- “Yunanistan’ı İzmir’den Atacağız”, *Açıksöz*, 13 Mart 1337/13 Mart 1921, nr. 131.
- “İzmir’de Yunanlıların Hainane Tecavüzatı”, *Açıksöz*, 17 Mart 1337/17 Mart 1921, nr. 135.
- “Yunanlılar İzmir’de”, *Açıksöz*, 24 Mart 1337/24 Mart 1921, nr. 141.
- “Yunan Nazırları İzmir’de”, *Açıksöz*, 6 Mayıs 1337/6 Mayıs 1921, nr. 178.

İzmir'deki Türk Enini", *Açıksöz*, 22 Nisan 1337/22 Nisan 1921, nr. 166.

"Hilkattan Beri Hiçbir Kavmin Başına Gelmeyen Mezalim Müslüman Kardeşlerimizin Başına Geldi", *Açıksöz*, 15 Haziran 1337/15 Haziran 1921, nr. 209.

"İzmir'de Her Gece Birer İkişer Müslüman Katl Olunuyor", *Açıksöz*, 15 Haziran 1337/15 Haziran 1921, nr. 209.

"Namazda İkende Şehit Ediyorlar", *Açıksöz*, 15 Haziran 1337/15 Haziran 1921, nr. 209.

"İzmir'de Yunan Mezalimi", *Açıksöz*, 10 Teşrin-i Evvel 1337/10 Ekim 1921, nr. 305.

"İzmir'e", *Açıksöz*, 15 Teşrin-i Evvel 1337/15 Ekim 1921, nr. 309.

"İzmir Denizi Müslüman Cesetleriyle Dolu", *Açıksöz*, 19 Teşrin-i Sani 1337/19 Kasım 1921, nr. 338.

"İzmir'de Çerkezlik Cemiyeti", *Açıksöz*, 29 Teşrin-i Sani 1337/29 Kasım 1921, nr. 347.

"İzmir'deki Mahutlara Bir Cevap", *Açıksöz*, 3 Kanun-ı Evvel 1337/3 Aralık 1921, nr. 350.

"İzmir'de" Yunan İhtilal Çeteleri Katliama Devam Ediyor", *Açıksöz*, 28 Kanun-ı Sani 1338/28 Ocak 1922, nr. 397.

"Yunan Fecaati", *Açıksöz*, 11 Kanun-ı Sani 1338/11 Ocak 1922, nr. 383.

"İzmir'de" Yunan İhtilal Çeteleri Katliama Devam Ediyor", *Açıksöz*, 28 Kanun-ı Sani 1338/28 Ocak 1922, nr. 397.

"İzmir İçinde Bir Çete", *Açıksöz*, 2 Şubat 1338/2 Şubat 1922, nr. 302.

"İzmir'de" Yunan İhtilal Çeteleri Katliama Devam Ediyor", *Açıksöz*, 28 Kanun-ı Sani 1338/28 Ocak 1922, nr. 397.

"Zavallı Kardeşlerimiz", *Açıksöz*, 2 Şubat 1338/2 Şubat 1922, nr. 302.

"Yunan Ordusunda", *Açıksöz*, 30 Kanun-ı Sani 1338/30 Ocak 1922, nr. 399.

"İşgalde Yunanlıların Taarruz İçin Hazırladıkları Mühimmat Kamilen Mahvoldu", *Açıksöz*, 15 Haziran 1337/15 Haziran 1921, nr. 209.

"İzmir İnfilakı", *Açıksöz*, 26 Temmuz 1337/26 Temmuz 1921, nr. 243.

"İzmir'de İğtişaat", *Açıksöz*, 15 Temmuz 1337/15 Temmuz 1921, nr. 235.

"İzmir'deki Yunan İdaresi", *Açıksöz*, 3 Kanun-ı Sani 1338/3 Ocak 1922, nr. 376.

"Çapulcular Taşınıyorlar mı?", *Açıksöz*, 8 Kanun-ı Sani 1338/8 Ocak 1922, nr. 380.

"İzmir Evkafı İslamiyesi", *Açıksöz*, 1 Şubat 1338/1 Şubat 1922, nr. 301.

“İzmir’de Yunan Mezalimi”, *Açıksöz*, 10 Teşrin-i Evvel 1337/10 Ekim 1921, nr. 305.

“İzmir ve Mülhakatındaki Mektepler”, *Açıksöz*, 15 Teşrin-i Evvel 1337/15 Ekim 1921, nr. 309.

“İzmir’de Yunan Mezalimi”, *Açıksöz*, 10 Teşrin-i Evvel 1337/10 Ekim 1921, nr. 305.

II. Kitaplar

ATATÜRK, Mustafa Kemal, *Nutuk*, CI, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2001.

BULGU, Sefer, *Açıksöz Gazetesi’nin 1920-1921 Yıllarına Ait Sayılarının Konu Başlıklarının Fihristi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2011.

DEMİRCİOĞLU, Aziz, *100 Yıllık Kastamonu Basını 1872-1972*.

GÖKBİLGİN, M. Tayyib, *Milli Mücadele Başlarken*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2011.

SELVİ, Haluk, *İşgal ve Protesto*, Değişim Yayınları, 2007.

SONYEL, Salâhi, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1973.

TAŞ, Necati Fahri, *Nurettin Paşa*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.

SOFUOĞLU, Adnan, *Kuva-yı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu 1919-1921*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1994.

YETİM, Murat, *I. İnönü Zaferi’nden İzmir’in Kurtuluşuna Kadar Açıksöz Gazetesi’nde Harici Haberler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan 2015.

III. Makaleler

ÇELEBİ, Ercan, “Milli Mücadele’de Kastamonu”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları*, Yıl 10, Sayı 19 (Bahar 2014), ss. 105-116.

ÖZKAYA, Yücel, “İzmir’in İşgalinin Anadolu’daki Tepkileri”, *Atatürk Yolu*, Sayı 1, Ankara 1988, ss. 65-83. (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/791/10149.pdf>).

TÜRKMEN, Zekeriya, “İzmir’in İşgali Olayı ve Yunanlıların XVII. Kolordu Mensuplarına Yönelik Gasp ve Yağmalama Hareketi”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 10, 200, ss. 121-155.

SÖYLEMEZ, Faruk, “Milli Mücadele’de Kastamonu Basını”, *Atatürk Yolu*, Sayı 12, Ankara 1993, ss. 411-416.

TURAN, Mustafa, "İzmir'in İşgali Üzerine", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XII/36, Ankara Kasım 1996, ss. 739-753.

UYANIK, Necmi, "İzmir'in İşgaline Karşı Konya Yöresinden Gelen Tepkiler", *Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C I, Sayı 5, 2008, ss. 837-868.